

Sex- och samlevnadsundervisning med unga inom SiS

– ett forskningsbaserat metodmaterial

Innehåll

Bakgrund	4
Varför målgruppsanpassat, dialogbaserat och normkritiskt?	5
Kropp och kroppsutveckling	7
Case 1 – Om kropp och kroppsutveckling	
Kroppsuppfattning och självkänsla	8
Case 2 – Om kroppsuppfattning och självkänsla	
Könsroller och sexualiteter	9
Case 3 – Om könsroller och sexualiteter	
Relationer	10
Skydd, graviditet, abort, föräldraskap	11
Case 5 – Om skydd, abort, graviditet, föräldraskap	
Sexuellt överförbara infektioner = STI	12
Case 6 – Om sexuellt överförbara infektioner, STI	
Sälja/köpa sex, pornografi, övergrepp	13
Case 7 – Om att sälja/köpa sex, om pornografi och övergrepp	
Alkohol, droger och sex	14
Case 8 – Om alkohol, droger och sex	
Lust, egensex, sex med andra	15
Case 9 – Om lust, egensex, sex med andra	
Att bestämma själv, internet	16
Case 10 – Om att bestämma själv, internet	
Länkar	17
Referenser	17

Bakgrund

Det här är ett metodmaterial för sex- och samlevnadskunskap, riktat till tjejer och killar som vistas inom SiS. Materialet är främst tänkt att användas av pedagoger men kan även användas av sjuksköterskor eller psykologer i samtal med de unga om sex och relationer.

Det är angeläget att anpassa undervisningen så att de unga upplever att den handlar om dem, om deras liv och om sådant som är betydelsefullt för dem. Innan metodmaterialet togs fram så genomfördes därför två olika forskningsstudier (1–4). I den första studien besvarade 148 unga inom SiS en enkät om sexualitet och sexuell hälsa. I enkätstudien framkom bland annat att de unga inom SiS som besvarade enkäten skiljer sig från övriga i samma ålder. Exempelvis har unga inom SiS i högre utsträckning sexdebuterat innan de fyllt 15 år. De anger också i högre utsträckning att det senaste sextillfället var helt oskyddat (vare sig med kondom eller hormonellt preventivmedel), och att det senaste sextillfället var under påverkan av alkohol eller droger. Unga tjejer och killar inom SiS anger också i högre utsträckning att de har erfarenheter av sex mot sin vilja liksom av egen eller partners graviditet (1,2).

I den andra studien intervjuades 20 tjejer och killar inom SiS om sexualitet och sexuell hälsa. I intervjustudien framkom att de unga inom SiS verkar uppleva att chansen för positiva upplevelser (njutning, tröst, status eller att vara som alla andra) väger tyngre än risken för något negativt såsom ett oplanerat föräldraskap eller en sexuellt överförbar infektion (3,4).

Baserat på enkät- och intervjustudien så togs ett metodmaterial fram. Materialet, som är i stort sett överensstämmande med det som presenteras här, bedömdes därefter av 14 tjejer och killar inom SiS. I fyra olika fokusgruppsintervjuer uppmanades de unga att tala om vad de tyckte om innehållet och den föreslagna undervisningsstilen. Deras svar pekar på att de upplevde innehållet i materialet som relevant. De sade sig även uppfatta undervisningsstilen som passande (5).

En pilotstudie har genomförts, där metodmaterialets användbarhet prövades. Resultatet från utvärderingen är svårt att uttala sig om då urvalet blev begränsat. Svaren från merparten av de unga som besvarat en enkät rörande undervisningen har dock en positiv tendens, det vill säga de ungas attityder till kondomanvändning har förändrats, de anser sig nöjda med innehållet i undervisningen, och de har lärt sig om hiv och klamydia. Likaså har deras attityder förändrats gällande olika aspekter av kärlek och sexualitet, exempelvis till samkönad sexualitet. De olika yrkesgrupper som använt metoden i undervisning (pedagoger, sjuksköterskor, psykologer) menar att de upplevde den som ett stöd. Dessutom var det deras uppfattning att de unga uppskattade undervisningen.

Varför målgruppsanpassat, dialogbaserat och normkritiskt?

Målgruppsanpassat

Det är alltså angeläget att en undervisning för unga i sex och samlevnad är anpassad för dem det gäller. Exempel på en sådan anpassning är att ta hänsyn till att det bland unga inom SiS är vanligt att sex-debutera innan 15 års ålder, ibland flera år tidigare. Detta innebär att det är angeläget att de tidigt får tillgång till kunskap och möjligheter att diskutera och reflektera. Likaså är det vanligt med erfarenheter av sex under påverkan av alkohol och/eller droger, något som också måste diskuteras förutsättningslöst. Till nästan varje område hör ett eller flera case, det vill säga korta historier som är skrivna för att vara igenkänningsbara för de unga. Casen ska användas i slutet av varje tillfälle, för att skapa möjligheter att diskutera och reflektera över de olika temana.

Dialogbaserat

Med en dialogbaserad undervisningsstil är det lättare att få fram och kunna diskutera de sexuella attityder, erfarenheter och kunskaper som de unga har. Det finns sällan några absoluta sanningar när det gäller sex och samlevnad. Undantaget är lagar som reglerar ålder, samtycke, övergrepp etc., eller hur sexuella infektioner överförs. Genom att ha en dialog med ungdomarna, inte föreläsa för dem om "hur det är" eller "hur det ska vara", så är det större chans att undervisningen berör de ungas egna attityder och erfarenheter samt tillgodoser deras kunskapsbehov och önskemål.

Normkritiskt

Om du som samtalsledare undviker att undervisa och i stället – normkritiskt – undersöker fenomen och föreställningar som har med sex och samlevnad att göra så är det dels större chans att de unga upplever ämnet som intressant för just dem, dels att du inkluderar de som inte följer till exempel heteronormen eller cisnormen. Ställ själv frågor, och uppmana de unga att ställa frågor. Vänd på perspektiv och för-givettagna attityder tillsammans.

Övrigt

För att undvika att undervisningen blir privat, för de unga eller för dig, gå inledningsvis igenom detta. Det är okej att dela med sig av personliga åsikter och erfarenheter, men ingen förväntas – eller ska behöva – vara privat. Detta är en balansgång som jag tror att du som till vardags möter unga inom SiS har de bästa förutsättningar att klara av. De case som avslutar varje tema är ett pedagogiskt verktyg för att undvika att diskussionerna blir för privata, här fokuserar ni i stället huvudpersonerna i de olika historierna.

Acceptera även att den sexualitet som de unga beskriver kanske inte ser ut som den du själv känner till, döm inte. Unga sätter värde på en vuxen som tar ämnet på allvar och som är bekväm med att prata om sex. Dessa egenskaper är mycket viktigare än att vara en vuxen expert. Det är helt i sin ordning att inte ha alla svar eller veta allt, det går bra att ta fram svar tills nästa gång ni ses.

Det kan vara lättare om du och en kollega har undervisningen ihop. Då finns möjligheten att ni tillsammans reflekterar över hur ni upplever att det fungerar.

Praktiska förberedelser

Förutom en whiteboardtavla är det bra om du förbereder följande:

- Titta igenom aktuell information om sexuell och reproduktiv hälsa och därtill hörande rättigheter, SRHR, innan tillfälle 3.
Den hittar du här: <http://www.srhr.se>
- Se till att ha tillgång till internet vid tillfälle 4, då ni ska se filmen *Sex på kartan*.
Den hittar du här: <http://www.ur.se/Produkter/161302-Sex-pa-kartan>
- Se över den senaste informationen om de olika sexuellt överförbara infektionerna som ni går igenom vid tillfälle 6.
Den informationen hittar du här: <http://www.folkhalsomyndigheten.se>
- Beställ häftet *Sex på mitt sätt* innan tillfälle 9. Alla får ett eget exemplar i slutet av tillfälle 8, och då också, förslagsvis, i "hemuppgift" att titta igenom häftet tills ni ses igen.
Sex på mitt sätt hittar du här: <http://www.rfsu.se>

Nedan hittar du de tio olika områdena som ingår i metodmaterialet. Förslagsvis ägnar du en timme åt varje område, och i den ordning som de är beskrivna. Ett eller två områden per vecka är ett förslag, men detta går att anpassa utifrån aktuell situation. Det finns inget som hindrar att du hämtar information eller inspiration från andra källor, såsom från olika slags medier eller från litteratur.

Lycka till!

Kropp och kroppsutveckling

Huvudfrågor

- Vad är puberteten?
- Hur ser ett kvinnligt/manligt könsorgan ut?
- Hur funkalar det (könsorganen, puberteten, mens, spermier etc.)?

Målgruppsanpassat

Utgå från att erfarenheterna av puberteten varierar, en del kanske inte har kommit dit, för en del är det många år sen. En del kanske inte ens reflekterat över att de har varit i puberteten.

Bestäm vilka ord ni kommer att använda i gruppen genom att ha en "brainstorming". Be de unga att säga alla ord på könsorgan som de kommer på och skriv upp dem på en whiteboardtavla. Diskutera orden.

Det är inte ovanligt att tjejer inte vet hur deras kön ser ut eller att killar inte har koll på till exempel sina testiklar. Tipsa dem att vid tillfälle titta i en spegel/känna efter.

Rita gärna på en whiteboard ett kvinnligt (framifrån och underifrån med tre prickar: klitoris, slidmyning och anus) respektive manligt kön. Gå igenom tillsammans vad de olika delarna heter och vad de har för funktion. I en biologibok eller till exempel på www.umo.se hittar du bilder att använda, eller måla av. Där finns även info om mens etc.

Normkritiskt

Finns det "fina" och "fula" ord som beskriver könsorganen? Varför?

Förmedla att både kvinnliga och manliga könsorgan är "som näsor" eller "som öron", det vill säga att det finns lika många utseenden som det finns människor.

Om du väljer att rita av könsorganen på en whiteboard, rita gärna dit hårväxt. Diskutera trenden med rakade kön, som finns bland både tjejer och killar. Undersök: Varför är trenden sådan?

Ta upp frågan om plastikoperationer av bröst och kön (både kvinnliga och manliga). Vad tänker de unga om det? Varför finns den typen av operationer?

Nämner även dem som inte kan eller vill definieras utifrån det kön som tillskrevs dem vid födseln. Detta är en grupp som i hög utsträckning utsätts för diskriminering. Vad tänker de unga kring det?

Case I – Om kropp och kroppsutveckling

Minna

Minna är sjutton år och bor tillsammans med sin mamma och två småsyster i en lägenhet i utkanten av Göteborg. Hon är skittrött på skolan och har under den senaste terminen bara varit där ett par gånger. I stället hänger hon med sina kompisar. Minna har en dröm, att göra en bröstoperation. Hon hatar sina små bröst. Hennes kompisar säger att hennes bröst är okej, men Minna håller inte med. Hon vet att om hon bara förstör sina bröst så kommer allt att bli så mycket bättre. Är man nöjd med sig själv så mår man ju bättre, det säger ju alla. Hon har ett problem bara, hon har inga pengar. En lite äldre kille hon känner har ett par gånger erbjudit henne pengar om hon har sex med honom. Hon har sagt nej innan men funderar nu på att säga ja, för pengarnas skull.

Ivan

Femtonårige Ivan bor tillsammans med sin pappa och två äldre syster i en lägenhet i utkanten av Malmö. Han har hoppat av skolan och får pengar till eget hasch genom att langa, oftast hasch, ibland tyngre grejer. Ivan har alltid varit en glad kille, det säger alla, men det senaste halvåret har han blivit alltmer tyst och tillbakadragen. Vad ingen vet är att han stör ihjäl sig på sin snopp. För det första pekar den väldigt mycket åt vänster när han har stånd, och för det andra kan han inte dra tillbaka förhuden. Det har han läst och sett att andra killar som har förhud kan. Han kan inte ta upp detta med sin pappa, det skulle vara alltför pinsamt, och han vågar inte riktigt ta upp detta med någon kompis.

Kroppsuppfattning och självkänsla

Huvudfrågor

- Vad är en "idealkropp" och varför?
- Vad är självkänsla?
- Hänger självkänsla ihop med sex?

Målgruppsanpassat

Undersök vad de unga tycker att självkänsla (den känsla man har om sig själv) är. Nämn även självförtroende (vad man tror sig klara av).

Självkänsla och nöjdhet med sin kropp är förknippat med sexuell hälsa, inte helt klart hur. Bland de unga inom SiS som deltog i enkätundersökningen om sexuell hälsa skattade tjejerna sin självkänsla betydligt lägre än vad killarna gjorde. Undersök vad de unga tror om detta och om vad de tror att det kan bero på. Tror de unga att självkänsla, nöjdhet med sin kropp och sexuell hälsa hänger ihop, och i så fall hur? Brainstorma kring vad som kan påverka (sexuell) självkänsla!

Normkritiskt

Tänk på att inte bara tjejer är utsatta för "krav på den perfekta kroppen", det gäller även i hög grad killar. Lyft frågan om det till exempel är lika vanligt eller lätt för en kille, som för en tjej, att säga om sig själv att man är ful, tjock etc.? Varför/varför inte?

Case 2 – Om kroppsuppfattning och självkänsla

Sara

Sara är tretton år. Hon bor tillsammans med sin mamma, pappa och sina tre syskon i en lägenhet i en liten stad i södra Sverige. Sara hatar sin näsa, hon kallar den för arabnäsa. I skolan brukar hon sitta och titta på svennetjejnars näsor och avundsjukt konstatera att deras näsor ser så bra ut. De ser ut som näsor ska göra. En klasskompis har börjat skicka sms till Sara, där står det att Sara är söt, och snäll. Sara fattar ingenting. Kan inte alla se att hon är SÅ ful? I helgen är det fest hemma hos en kompis, "alla" ska dit, men inte Sara. Hon vill inte. Ingen kommer vilja vara med henne i alla fall.

Billie

Sextonåriga Billie bor tillsammans med sin mamma i en Stockholmsförort. Han är lång och vältränad. Nästan varje dag går han till gymmet och kör ett pass. Han tycker att han får respekt, framför allt från yngre killar, men även från tjejer, genom sina muskler. Han och en kompis har snackat om att kanske dela en kur med anabola steroider. Då kommer han ju att bli ännu större! Häromkvällen hände något konstigt, han hittade sin gamla nalle längst in i garderoben i sitt rum. När han tog upp den och kramade den så började han storgråta. Han fattar fortfarande inte varför. Han är ju en cool kille, en kille med koll. "Börja lipa när man ser en nalle, vad är detta för trams?", tänker han.

Könsroller och sexualiteter

Huvudfrågor

- Vad är kvinnligt och manligt, och varför?
- Vad är heteronormativitet?
- Vad är homo-, bi-, trans-, hetero- och asexualitet?
- Vad är sexuell och reproduktiv hälsa och därtill hörande rättigheter?

Målgruppsanpassat

Undersök de ungas föreställningar om vad som är kvinnligt respektive manligt, och varifrån dessa föreställningar kommer.

Begrepp (som ju inte säger något om hur någon är, utan om vad någon gör) som homo-, bi-, hetero- och asexualitet kan behöva förklaras. Förklara skillnaden mellan transsexualitet och transperson. Undersök vilka ord de unga själva använder.

I gruppen kan det finnas unga med annan bakgrund än svensk. Undersök hur sexuella och reproduktiva rättigheter ser ut i den kultur som den unge eller den unges föräldrar är födda i. Vad är likt svensk kultur, vad skiljer sig?

Normkritiskt

Förklara heteronormativitet, det vill säga den i samhället rådande normen att heterosexualitet är det "naturliga och önskvärda". Varför är det så? Vänd på resonemang, till exempel varför ställs aldrig den här frågan: "Hur gammal var du när du kom på att du är heterosexuell?"

Är det någon skillnad i synen på kvinnor som har sex med kvinnor och män som har sex med män? Varför/varför inte?

Case 3 – Om könsroller och sexualiteter

Kim

Kim är femton år och så kär så att det känns som om hjärtat kommer att spricka. Mamman, plastpappan och småsyskonen kommer aldrig att få veta. Ingen annan heller, det är största, största hemligheten. Att vara kär är ett helvete, det går inte att äta, inte att sova och inte att plugga. Allt läraren säger i skolan åker in genom ena örat och ut genom det andra. "Kanske hjärnan slutar funka om man är riktigt kär?", funderar Kim. Nästa helg är det ett stort gäng som ska ha fest vid en sjö. Kim drömmer om att gå fram till killen, den snyggaste och sexigaste av alla: Abbe, killen som gör att Kim inte kan sova, äta eller lära sig något i skolan och bara säga som det är: "Jag är tokkär i dig!" Men det kommer aldrig någonsin att hända. Kim vet redan vad Abbe skulle svara: "Va fan säger du, din jävla bög?"

Rafa

Rafa är fjorton år. Hon bor med sin mamma, pappa och lillebror i en förort till Göteborg. Hennes föräldrar är praktiserande muslimer, Rafa också men hon är inte särskilt intresserad av den där grejen. Hon tror inte riktigt på något. Hennes tjejkompisar snackar mycket om sex och om att skaffa skydd, p-piller. Rafa vill också men är rädd för vad hennes föräldrar skulle säga om de fick veta, enligt dem så ska hon ju inte ha sex alls förrän hon gifter sig. Hon vet inte alls vad hon ska göra eller vem som kan hjälpa henne.

Relationer

Huvudfråga

- Vad händer i filmen *Sex på kartan*?

Målgruppsanpassat

Inled med att resonera om olika slags relationer genom att brainstorma. Be de unga nämna vem eller vad man kan ha en relation till/med. Dela sen in relationerna i olika grupper, till exempel familjerelation, kärleksrelation, sexuell relation och så vidare.

Se därefter RFSU:s film *Sex på kartan*. Filmen är 28 minuter. En del har säkert redan sett den, det gör inget. Utifrån ålder och det du vet om de erfarenheter de unga har så kan du anpassa samtalet om filmen.

Normkritiskt

Mycket i filmen *Sex på kartan* går att betrakta som normkritiskt. Diskutera med de unga hur det märks.

Vad tyckte de var bra/dåligt/intressant/larvigt etc., och varför?

Skydd, graviditet, abort, föräldraskap

Huvudfrågor

- Vilka skydd finns?
- Vilka för- och nackdelar finns med olika slags skydd?
- Mens, graviditet, att föda barn, abort – hur funkar det?

Målgruppsanpassat

Dela gärna in skydden i det som skyddar mot graviditet (p-piller, p-stav, hormonspiral/kopparspiral är de vanligaste), det som skyddar mot sexuellt överförbara infektioner (kondom) och det som skyddar mot bägge delar (kondom).

Sex utan skydd är vanligt bland unga i Sverige. De unga inom SiS som deltog i enkätundersökningen angav dessa erfarenheter samt erfarenheter av egen eller partners graviditet i än högre utsträckning. Diskutera vad de unga tänker om det. Lyft även de här frågorna:

Varför kommer till exempel kondomen inte fram/på?

Hur resonerar de unga kring abort?

Hur ser de på att bli förälder?

Normkritiskt

Ta upp p-piller för män (det finns men marknadsförs inte i Sverige). Tror de unga att det kommer att bli ett lika vanligt skydd som p-piller för kvinnor är? Varför/varför inte?

Fokusera inte bara skydd för heterosex, nämn även samkönat sex och att skydd kan behövas även där.

Är en abort alltid en jobbig erfarenhet? Varför/varför inte?

Case 5 – Om skydd, abort, graviditet, föräldraskap

Tim

Tim är sexton år. Just nu sitter han på ett ungdomshem, med en LSU-dom på grund av ett grovt väpnat rån. I vanliga fall bor han med sin mamma i en lägenhet i Norrköping. Där bor också Tims småsyskon. Han saknar sin familj jättemycket. Precis innan allt strulade till sig så träffade Tim en tjej, de hade oskyddat sex den eftermiddagen. Han var ganska pårökt den dagen och kan knappt minnas hur tjejen såg ut, bara att hon var fin och hette Ammie. I går fick han ett brev från Ammie. Det syntes på brevet att det skickats hit och dit; först stod hans hemadress och sen adressen till ett annat ungdomshem som han var på bara en vecka. I brevet skriver Ammie att hon har upptäckt att hon är gravid och att hon inte vet vad hon ska göra. Hon skriver att Tim är pappan. Tiden för abort har nästan gått ut och hon vill ha hjälp att bestämma sig. På avdelningen där Tim bor jobbar bara vikarier den här dagen när han får brevet, och då han rusar ut i dagrummet och skriker "Faaan, jag måste ringa ett samtal, hit med telefonen för helvete" så ställer sig en av dem som jobbar med armarna i kors och säger: "Du grabben, med den attityden så ringer du ingenstans den här veckan."

Sexuellt överförbara infektioner = STI

Huvudfrågor

- Hur får du en STI?
- Hur upptäcker du, och hur blir du av med en STI?
- Hur skyddar du dig från en STI?

Målgruppsanpassat

Gå igenom hur följande infektioner överförs: klamydia, kondylom, könsherpes, gonorré, syfilis, hiv, hepatit B och C. Ett tips är att rita en tabell på en whiteboard:

	Hur märker du att du eller någon annan har det?	Hur märker du om du har fått det?	Var kan du få hjälp och hur?	Hur kan du skydda dig?
Klamydia				
Könsherpes				
Hiv, o.s.v.				

Normkritiskt

Finns det någon STI som är värre att få än någon annan? Varför/varför inte?

Är det skillnad i synen på att få och behandlas för en STI, till exempel klamydia, och en lunginflammation? Varför/varför inte?

Case 6 – Om sexuellt överförbara infektioner, STI

Jonna

Jonna är sjutton år. Hon bor sen ett halvår tillbaka på ett ungdomshem för tjejer. Hon trivs ganska bra men tycker att det är jobbigt att bo ihop med en massa andra tjejer, och att hela tiden vara inlåst. Veckan innan hon blev omhändertagen akut och placerad på ungdomshemmet var det kaos. Hon hade varit på rymmen länge och bodde hos en äldre snubbe, en gubbe i 40-årsåldern. Han lät henne sova och äta där, hon fick även tabletter av honom. Någon slags benso. En kväll kom han och lade sig hos henne och ville ha sex. Jonna ville egentligen inte men vågade inte riktigt säga nej. De hade sex utan skydd. Nu de senaste veckorna har det känts konstigt när hon kissar, det svider. Hon har även flytningar som luktar apa. Jonna tror att hon kan ha fått någon slags sjukdom men vågar inte riktigt be någon om hjälp. Hon har hört att man måste berätta för dem på sjukhuset vem man har haft sex med – och aldrig, aldrig att hon kommer att berätta för någon om den där gubben. Hon har ju precis lyckats glömma att det ens hänt.

Micky

Nittonårige Micky bor på ett ungdomshem utanför Stockholm. Han har själv inte koll på vilket ungdomshem i ordningen det är. Han trivs, har läst in sina gymnasiebetyg och påbörjat en yrkesutbildning. Tanken är att han ska flytta till egen lägenhet efter ungdomshemmet och fortsätta sin utbildning. Han känner själv att det börjar ordna sig i livet; han har lyckats vara drogfri i över ett år även om suget efter amfetamin kommer då och då. När han drogade som mest behövde han pengar, snabba pengar. Han sålde då sex till män, ibland anal sex. Detta är något som Micky inte har berättat för någon eftersom han är rädd för att bli kallad bög. Han tror själv inte att han är det, han gillar ju tjejer. När han senast var på permission så hände det igen. Micky fick snabba cash men köpte inga droger utan sparade pengarna. Det som nu bekymrar honom är att sexet var oskyddat. Tänk om han har fått någon sjukdom, typ hiv? Han vill kolla upp detta men vill inte snacka med sin kontaktperson eller med skolsköterskan på ungdomshemmet, eftersom han är rädd att det ska komma fram att han säljer sex. Då blir det ett jävla liv och det orkar Micky inte med.

Sälja/köpa sex, pornografi, övergrepp

Huvudfrågor

- Vad är att köpa/sälja sex, och vad är pornografi och sexuella övergrepp?
- Vilken lagstiftning finns?

Målgruppsanpassat

Unga använder sällan ordet prostitution, för dem är det mer en gråzon med tjänster och gentjänster. Flera svenska studier gjorda under 2000-talet har visat att det är vanligare bland killar än bland tjejer att sälja sex. De unga inom SiS som deltog i enkätundersökningen angav dessa erfarenheter i högre utsträckning än unga i övrigt, samtidigt var det vanligare bland tjejerna än bland killarna att ha dessa erfarenheter. Vad tänker de unga om det?

De unga inom SiS som deltog i enkätundersökningen – både killar och tjejer – angav i högre utsträckning än dem i en jämförelsegrupp att de varit utsatta för sexuella övergrepp (blivit tagen på bröst eller kön, tvingad till att masturbera åt någon eller tvingad till vaginalt, analt eller oralt sex).

Vad tänker de unga om det?

Vad tycker de är det bästa att göra om man har varit med om något mot sin vilja?

Normkritiskt

Lyft följande frågor:

Är det okej att sälja eller köpa sex? Varför/varför inte?

Vad är porr, och var finns det?

Vem gör porr, och för vem?

Är porr bra eller dåligt?

Kollar tjejer på porr lika ofta som killar? Varför/varför inte?

Kan det vara svårare för en kille att berätta om att han har blivit utsatt för övergrepp? Varför/varför inte?

Case 7 – Om att sälja/köpa sex, om pornografi och övergrepp

Emmy och Robin

Emmy och Robin är båda sjutton år, de har varit ihop i snart ett år. De bor båda i samma del av Malmö och har känt varandra sen de gick på dagis. En dag fick de en idé! De började ta bilder på Emmy, nakenbilder, som de sen sålde på nätet. Mycket kul hade de för de pengarna! Emmy brydde sig inte heller, hon har aldrig skämts över att visa sig naken och hon är ju inte med när den som köper bilderna tittar på dem.

Senaste tiden har de gått över till Skype och köparen bestämmer vad Emmy ska göra i realtid. Emmy tycker fortfarande att det känns okej, fast det där när någon kollar på henne via Skype känns lite konstigt på något sätt. Sist de hade kontakt med den som oftast brukar kontakta dem, han kallar sig Albert, så ville han att Emmy och Robin skulle ha sex med varandra framför kameran. Emmy sa ja men då backade Robin ur: "Aldrig i livet", tyckte han. Emmy är skitförbannad, hittills har ju hon gjort allt jobbet och de har delat på pengarna. Nu när det fanns jobb för Robin så fegade han ur!

Alkohol, droger och sex

Huvudfrågor

- Vilken lagstiftning finns?
- Finns det fördelar med alkohol/droger och sex?
- Finns det nackdelar med alkohol/droger och sex?

Målgruppsanpassat

I enkätundersökningen angav unga inom SiS erfarenheter av sex under påverkan av alkohol och/eller droger i högre utsträckning än unga i en jämförelsegrupp. Vad tänker de unga om det?

Hur ser de på sex under påverkan – är det något positivt, eller negativt, eller både och? Varför/varför inte?

Normkritiskt

Är det mer okej för en ung människa i Sverige att vara påverkad av alkohol än till exempel cannabis? Varför/varför inte?

Är det mer okej för en kille än för en tjej att vara påverkad av alkohol än till exempel cannabis? Varför/varför inte?

Case 8 – Om alkohol, droger och sex

Winnie

Artonåriga Winnie bor på ett ungdomshem för tjejer, huvudskälet till det är att hon har missbrukat GHB. Hon ska snart skrivas ut, till ett familjehem i en annan del av staden hon kommer ifrån. Hon ser fram emot detta men är fundersam över om hon kommer att kunna att låta bli GHB. Hon började ta GHB samtidigt som hon började ha sex och har inte haft sex "ren" särskilt många gånger. Det enda hon minns från de gångerna är att hon var nervös och kände sig fumlig, inte var det särskilt skönt heller. Hon vet inte riktigt vem hon ska prata med om detta. Kanske ska hon ta upp det med sin kontaktperson på ungdomshemmet, Sama. Sama är den bästa vuxna kvinna Winnie någonsin har träffat på. Samtidigt törs hon inte, tänk om Sama berättar detta för soc. Då kanske Winnie inte får flytta till familjehemmet som planerat?

Jonte

Nittonåriga Jonte är på ett ungdomshem på grund av kriminalitet och missbruk. Det är hans nionde ungdomshem på fem år. Han trivs bra och kommer, om allt går som planerat, att skrivas ut inom ett halvår till en egen lägenhet i den lilla stad som han kommer från. Halvåret innan Jonte kom till det aktuella ungdomshemmet så hade han bara sex efter att ha tagit kokain och Viagra. Det var några andra killar som tipsade honom om detta, och det var ju kul och skönt. När han nu har varit hemma på permission har det hänt att han haft sex igen, utan kokain och Viagra, och det kändes helmysko. Han kunde knappt få stånd fastän tjejen var skitfin. Han är rädd att han sabbade något i kroppen, då när han bara körde med kokain och Viagra, och vet inte riktigt vem han kan pratade med om detta.

Lust, egensex, sex med andra

Huvudfrågor

- Vad står i *Sex på mitt sätt*?
- Vad är sexuell lust?
- Vad är egensex (onani) och vad är det bra för?

Målgruppsanpassat

Många av de unga inom SiS som deltog i intervjustudien pratade om hur viktigt det är att "bli av med den, oskulden". Varför är det så; vad tror eller tycker de unga?

Undersök om det kan finnas andra anledningar till att ha sex än att man har lust/är kåt. Vilka i så fall?

Normkritiskt

Finns det skillnader, i synen på en kåt kille och en kåt tjej? Varför/varför inte?

Vad är "lagom mycket" sex?

Case 9 – Om lust, egensex, sex med andra

Jenny

Jenny är femton år. Hon bor på ett ungdomshem på grund av strul hemma. När hon blev tvångsomhändertagen så tjatade hennes socialsekreterare också mycket om att Jenny måste skyddas från att utsätta sig sexuellt. Jenny blir förbannad bara hon tänker på det. Hon gillar ju att ha sex! Det har hon gjort ända sen hon var tretton. Att hon gillar att ha sex och att hon ibland får betalt för det är väl hennes val, tycker hon. I morgon kommer socialsekreteraren på besök till ungdomshemmet och Jenny vet redan nu att de kommer att bråka om detta, igen.

Tobbe

Tobbe är sexton år och bor på ett ungdomshem på grund av strul hemma; han bråkade mycket med sin pappa som nästan jämt var full, och strulade själv mycket i skolan om han ens var där. Tobbe har en hemlighet, han har aldrig haft sex med någon annan. Han brukar ljuga om detta när de andra killarna på avdelningen snackar sex. Varje gång han runkar så känner han sig som en looser. Hur kul är det att ha sex bara med sig själv liksom?

Att bestämma själv, internet

Huvudfrågor

- Hur säger man ja, eller nej, till sex?
- Hur kan internet vara en resurs?

Målgruppsanpassat

Undersök vilka hinder som kan finnas för att säga ja, eller nej, till sex. Undersök tillsammans vilka ord/uttryck/handlingar som kan vara bra/dåliga när man vill ha/inte vill ha sex.

Titta tillsammans på till exempel Ungdomsmottagningen på nätet (www.umo.se) eller Riksförbundet för sexuell upplysning (www.rfsu.se) och berätta att dessa sidor kommer att finnas tillgängliga för de unga även efter att de har flyttat från ungdomshemmet om de har frågor eller funderingar.

Normkritiskt

Är det okej att inte vilja ha sex, och är det lika okej för en tjej som för en kille att inte vilja? Varför/varför inte?

Case 10 – Om att bestämma själv, internet

Musse

Sextonårige Musse har precis flyttat hem till sin familj igen efter att ha bott över ett år på ett ungdomshem på grund av en grov misshandel. Han tycker att det är skönt att vara hemma igen, han har saknat sina föräldrar och sina syskon mycket. Det funkar i skolan och han försöker att "sköta sig", han vill aldrig någonsin bo på ett ungdomshem igen. Gänget han hänger med består av i stort sett bara nya kompisar, det gamla gänget har splittrats av olika anledningar. Alla killar i gänget är ihop med någon, Musse också. Han träffade Sanna för ett par veckor sen. I gänget snackas det mycket om sex och kompisarna är på Musse och vill veta om Sanna och han har "gjort det" än. Det har de inte, för Musse vill inte. Sanna verkar besviken på honom för detta och killkompisarna tjarar. Musse vet inte vad han ska göra.

Länkar

Det här är länkar som är aktuella i dagsläget, här hittar du det mesta om det mesta:

www.umo.se (Ungdomsmottagningen)

www.rfsu.se (Riksförbundet för sexuell upplysning)

www.rfsl.se (Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter)

www.fhm.se (Folkhälsomyndigheten)

www.srhr.se (Västra Götalandsregionens sida för alla som arbetar med sexualitet och hälsa, främst inom hälso- och sjukvård, skola eller fritidsverksamhet)

Referenser

Lindroth, M., Löfgren-Mårtenson, L., Månsson, S.-A. (2012). *Marginaliserad sexualitet? Tvångsomhändertagna ungdomars attityder och erfarenheter*. Socionomens forskningssupplement, 31, 44–52.

Lindroth M., Tikkanen R., Löfgren-Mårtenson L. (2013). Unequal sexual health – Differences between detained youth and their same-aged peers. *Scandinavian Journal of Public Health*, 41(7), 720–726.

Lindroth M., Löfgren-Mårtenson L. (2013). Sexual chance taking: A qualitative study on sexuality among detained youths. *The European Journal of Contraception and Reproductive Health Care*, 18(5), 335–342.

Löfgren-Mårtenson, L., Lindroth, M. & Månsson, S.-A. (2013). *Det är värt risken – tvångsomhändertagna ungdomar och sexuell hälsa*. Forskningsrapport, Statens institutionsstyrelse.

Lindroth M. (2014). Sex education and young people in group homes: balancing risks, rights and resilience in sexual health promotion. *Sex Education*, 14(4), 400–413.

Produktion och tryck: Ineko AB. 2015. Arb.nr: 238393.

Miljömärkt trycksak, 341 142

